

KARAKTERISTIKE I PERSPEKTIVE RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI

CHARACTERISTICS AND PERSPECTIVES OF THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Ivana Kostadinović³⁶

DOI: <https://doi.org/10.31410/limen.2018.96>

Apstrakt: Razvoj malih i srednjih preduzeća, koja čine preko 99% privrednih subjekata u Republici Srbiji, od izuzetne je važnosti za razvoj privrede, povećanje zaposlenosti, poboljšanje životnog standarda stanovništva, za ravnomerniji regionalni razvoj, kao i povećanje šansi za priključenje Evropskoj uniji. Cilj rada je da sagleda karakteristike dosadašnjeg razvoja i da ukaže na perspektive budućeg razvoja malih i srednjih preduzeća u Republici Srbiji, koja bi mogla da budu konkurentna na tržištu Evropske unije i da doprinesu daljem rastu životnog standarda stanovništva naše zemlje.

Ključne reči: mala i srednja preduzeća, Republika Srbija, karakteristike razvoja, perspektive razvoja.

Abstract: The development of small and medium-sized enterprises, which make up over 99% of business entities in the Republic of Serbia, is of great importance for the development of the economy, increasing employment, improving the living standard of the population, for more balanced regional development, as well as increasing the opportunities for joining the European Union. The aim of the paper is to examine the characteristics of the current development and to point out the perspectives of the future development of small and medium-sized enterprises in the Republic of Serbia, which could be competitive on the European Union market and contribute to the further growth of the living standards of the population of our country.

Keywords: small and medium enterprises, Republic of Serbia, development characteristics, development perspectives.

---

1. UVOD

Sektor malih i srednjih preduzeća je u poslednjoj deceniji XX veka, zahvaljujući značajnom povećanju ekonomske aktivnosti, zauzeo značajno mesto u razvoju mnogih zemalja, posebno zemalja u razvoju. Upravo u tim zemljama stvaranje povoljnog poslovnog okruženja i institucionalnog okvira, kao i obezbeđenje finansijskih sredstava predstavlja izazov sa kojim se suočavaju kreatori ekonomske politike, koji su prepoznali značaj i ulogu malih i srednjih preduzeća.

---

³⁶ Ekonomski fakultet, Univerzitet u Nišu, Srbija

Republika Srbija ima za cilj da *mala i srednja preduzeća*, tokom vremena, postanu izvozno orijentisan i međunarodno konkurentan sektor. Ukoliko dođe do ostvarenja ovog cilja, Srbija će imati višestruke koristi i to: viši životni standard stanovništva, ravnomerniji regionalni razvoj, veći stepen zaposlenosti i velike šanse za priključenje Evropskoj uniji (EU).

U Republici Srbiji osnovana je prva mreža poslovnih anđela *Serbian Business Angels Network (SBAN)*, koja tek treba da se razvije i započne sa ulaganjima, kao i *Srpska asocijacija privatnih ulagača u kapital preduzeća (SPEA)*.

Institucionalnu infrastrukturu za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji čini mreža javnih institucija i agencija - Nacionalna agencija za regionalni razvoj, Fond za razvoj, Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza i Nacionalna služba za zapošljavanje. U Republici Srbiji aktivna je i Evropska preduzetnička mreža, koja deluje u okviru konzorcijuma predvođenog nacionalnom agencijom za regionalni razvoj. S tim u vezi, mala i srednja preduzeća u Srbiji imaju mogućnost da, kao i preduzeća u Evropskoj uniji, dobiju potrebne informacije i usluge, koje su im od izuzetnog značaja za uspešno poslovanje na tržištu Evropske unije, za transfer tehnike i tehnologije, za pronalaženje poslovnih partnera, za inovacije i učešće u programima Evropske unije.

2. KARAKTERISTIKE RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI

Mala i srednja preduzeća (MSP) predstavljaju okosnicu razvoja privrede, kako razvijenih zemalja, tako i zemalja u razvoju, kao što je Republika Srbija. Da bi opstala na tržištu, ova preduzeća moraju stalno graditi nove konkurentne prednosti. Naime, kako bi mala i srednja preduzeća podigla nivo svoje konkurentnosti na jedan viši nivo, potrebno je da sarađuju i sa drugim malim i srednjim preduzećima, da prate potrebe i zahteve potrošača i da koriste savremenu tehnologiju u cilju proizvodnje visokokvalitetnih proizvoda, koji se javljaju kao sve veća potreba potrošača.

Zahvaljujući svojoj fleksibilnosti, vitalnosti, sklonosti ka preduzimanju inovativnih i rizičnih poduhvata i većoj mogućnosti za specijalizaciju, mala i srednja preduzeća se superiornije od velikih poslovnih sistema prilagođavaju zahtevima potrošača i dinamičnim promenama u uslovima poslovanja na globalnom tržištu [1]. Mala i srednja preduzeća treba posebnu pažnju da obrate na promene koje se dešavaju na tržištu, to jest u okruženju. Da bi opstala i napredovala, mala i srednja preduzeća stalno moraju da se prilagođavaju promenama i da maksimalno iskoriste sve prednosti koje tržište pruža, i da svedu na najmanju moguću meru ograničenja koja proizilaze iz tih promena.

Vlada Republike Srbije je u martu 2015. godine usvojila *Strategiju za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine*, kojom se utvrđuje okvir, najvažniji ciljevi, prioriteti i mere za unapređenje razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u narednom periodu. Strategija je usklađena sa politikom Evropske unije u oblasti malih i srednjih preduzeća, koja je definisana Aktom o malim preduzećima Evropske unije.

Osnovni zadaci razvoja MSP u Republici Srbiji, zacrtani Strategijom za podršku MSP, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine [2], su: osnovati veći broj MSP; povećati procenat MSP koja opstaju tokom početnih godina poslovanja; povećati obim sredstava za finansiranje MSP pod povoljnijim uslovima; povećati konkurentnost MSP;

podsticati razvoj inovativnosti u MSP; povećati učešće onih MSP koja rastu zahvaljujući izvozu; podstaći prerastanje mikro u mala, i malih u srednja preduzeća.

Sektor MSP i preduzetnika predstavljaju sve značajniji segment srpske privrede. Već nekoliko godina unazad ovi privredni subjekti su najefikasniji deo privrede Republike Srbije i predstavljaju nosioce privrednog rasta i zapošljavanja. Uz strane direktne investicije, ovaj sektor bi u budućem periodu mogao biti izuzetno značajna poluga ekonomskog razvoja, kao i osnovni kreator novih radnih mesta [3]. Kao izuzetno značajan segment privrede Republike Srbije sektor MSP čini 99% ukupno aktivnih preduzeća, zapošljava skoro 2/3 zaposlenih u nefinansijskom sektoru i učestvuje sa 35% u BDV Srbije [4].

U 2016. godini u okviru preduzetničkog sektora poslovalo je 340.112 preduzeća, koja su generisala 1.222,5 mlrd. Dinara novoostvarene vrednosti i zapošljavala 837.532 ljudi. Naime, sektor MSP činio je 65,7% zaposlenosti, 56,2% bruto dodate vrednosti, 65,1% prometa, 50,5% profita i 40,8% izvoza nefinansijskog sektora. Procenjuje se da je u 2016. godini sektor MSP učestvovao sa 34,8% u bruto dodatoj vrednosti privrede Srbije [4].

Tabela br. 1 – Indikatori razvijenosti MSP

	MSP		Velika		Ukupno		Učešće MSP %	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
<i>Broj preduzeća</i>	324.600	340.112	494	501	325.094	340.613	99,8	99,9
<i>Broj zaposlenih</i>	801.719	837.532	418.538	437.910	1.220.257	1.275.442	65,7	65,7
<i>Promet (mil. Din.)</i>	6.302.870	6.609.879	3.197.616	3.539.947	9.500.486	10.149.826	66,3	65,1
<i>BDV (mil. Din.)</i>	1.096.750	1.222.519	805.147	953.383	1.901.897	2.175.902	57,7	56,2
<i>Izvoz (mil. Din.)</i>	635.312	669.259	804.486	969.179	1.439.798	1.638.438	44,1	40,8
<i>Uvoz (mil. Din.)</i>	1.087.080	1.180.263	835.919	914.431	1.922.999	2.094.694	56,5	56,3
<i>Robni bilans (mil. Din.)</i>	-451.768	-511.005	-31.433	54.749	-483.201	-456.256	93,5	-
<i>Investicije (mil. Din.)</i>	300.621,8	-	244.081,5	-	544.703,3	-	55,2	-

(Izvor: Ministarstvo privrede na osnovu podataka RZS)

U tabeli vidimo da je u 2016. godini u odnosu na prethodnu godinu ostvaren realni rast kod većine posmatranih pokazatelja poslovanja. Posmatrano po veličini zabeležen je porast broja preduzeća (4,8%) i broja zaposlenih (4,5%). Nastavljen je, takođe, trend rasta BDV-a i prometa sektora MSP. U 2016. godini BDV je bio realno veći za 10,1%, a promet za 3,6%. Izvoz je, takođe, porastao za 4,1%, ali je zbog značajnog većeg rasta izvoza velikih preduzeća (19%) učešće u izvozu nefinansijskog sektora smanjeno (sa 44,1% na 40,8%). Učešće uvoza sektora MSP u uvozu nefinansijskog sektora je ostalo na nepromenjenom nivou (56,3%). Na osnovu podataka iz tabele, takođe, vidimo da je rast uvoza po višoj stopi od rasta izvoza uticao na povećanje deficita sektora MSP (11,8%), koji je iznosio -511 mlrd. dinara.

Prema godišnjem Izveštaju Svetske banke o uslovima poslovanja za 2018. godinu (Doing business 2018), Srbija je 2016/2017. godine zauzela 43. poziciju na listi od 190 zemalja, i ova pozicija je bolja za 4 mesta u odnosu na Izveštaj prethodne godine, odnosno napredovala je za 16 mesta u odnosu na 2014/2015. godinu (59 pozicija prema Izveštaju za 2016. godinu). Na osnovu Izveštaja vidimo da je došlo do značajnog napretka u razvoju sektora MSP i kada uporedimo postignute rezultate Republike Srbije sa zemljama u okruženju, Srbija je sa 43.

mestom bolja od: BiH (86. mesto), Albanije (65. mesto), Hrvatske (51. mesto), Mađarske (48. mesto), i Rumunije (45. mesto). Najbolje rezultate poslovanja imaju sledeće države regiona: Makedonija (11. mesto), Slovenija (37. mesto) i Crna Gora (42. mesto). Iako je došlo do značajnog napretka u razvoju sektora MSP u Republici Srbiji, ipak je on manje razvijen u odnosu na prosek EU-28 i većinu zemalja EU iz okruženja.

3. MERE ZA UNAPREĐENJE I POVEĆANJE KONKURENTNOSTI SEKTORA MSP

Strategijom se utvrđuju mere za unapređenje MSP i konkurentnosti u narednom srednjoročnom periodu, koji je prikazan kroz šest najznačajnijih stubova i to [5]: (1) unapređenje poslovnog okruženja; (2) unapređenje pristupa izvorima finansiranja; (3) kontinuirani razvoj ljudskih resursa; (4) jačanje održivosti i konkurentnosti MSP; (5) unapređenje pristupa novim tržištima i (6) razvoj i promocija preduzetničkog duha i podsticanje preduzetništva žena, mladih i socijalnog preduzetništva.

(1) U Republici Srbiji u proteklih deset godina sprovedene su značajne regulatorne promene, koje su imale za cilj stvaranje povoljnog poslovnog okruženja. Evidentno je, da je učinjen važan napredak u oblasti regulatorne reforme u poslednje dve godine, ali, isto tako, neophodno je nastaviti rad svih regulatornih tela i drugih institucija radi otklanjanja raznih prepreka i smanjenja troškova koje pozitivni propisi stvaraju privredi. U okviru mera za unapređenje poslovnog okruženja, u 2014. godini doneti su sledeći zakoni: Zakon o izmenama i dopunama Zakona o stečaju („Službeni glasnik RS”, broj 83/14), Zakon o izmenama i dopunama Zakona o radu („Službeni glasnik RS”, broj 75/14), Zakon o privatizaciji („Službeni glasnik RS”, broj 83/14) i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS”, br. 132/14 i 145/14), koji su u značajnoj meri doprineli značajnom poboljšanju poslovanja. Pored navedenih zakona, javljaju se i druge mere za unapređenje poslovnog okruženja i to: unapređenje pravnog okvira za osnivanje i poslovanje privrednih subjekata; unapređenje regulatornog okvira inspekcijanskog nadzora; smanjenje poreskih obaveza privredi; unapređenje zakonskih propisa u oblasti radnih odnosa; regulatorna reforma sektorskih propisa, koji su značajni za poslovanje MSP.

(2) Karakteristično za finansijsko tržište za sektor MSP u Republici Srbiji je manjak mogućnosti zaduživanja radi započinjanja, kao i proširenja poslovanja. Naime, čini ga nepovoljna kreditna ponuda bankarskog sektora uz relativno visoke kamatne stope, visoki zahtevi za kolateralom i nedostatak dugoročnih kredita. U najnepovoljnijem položaju su, svakako, novoosnovana preduzeća, imajući u vidu, da banke preuzimaju najveći rizik kod njihovog finansiranja. Fond za razvoj je jedina institucija u Republici Srbiji koja finansira početnike u poslovanju kroz kreditnu liniju za novoosnovana privredna društva i preduzetnike. U okviru Programa EU za konkurentnost preduzeća i malih i srednjih preduzeća (COSME) i Programa Horizont 2020 (Horizon 2020), postoje posebni finansijski instrumenti u oblasti kreditnih garancija i ulaganja na bazi kapitala, koje mogu da koriste i finansijske institucije iz Republike Srbije, kako bi svojim korisnicima ponudile bolje i povoljnije uslove finansiranja. Mere koje bi se ovde izdvojile za unapređenje pristupa izvorima finansiranja su: razvoj novih modela finansiranja MSP; poboljšanje praćenja stanja finansiranja MSP; unapređenje sistema za izdavanje kreditnih garancija; unapređenje uslova za korišćenje lizinga i faktoringa od strane MSP; poboljšanje regulatornog okruženja, kao i uklanjanje administrativnih prepreka za uspostavljanje mikro-finansijske podrške.

(3) U Republici Srbiji uvodi se obrazovanje za preduzetništvo u obrazovni sistem, čime se povećava broj mladih koji se odlučuju da pokrenu svoje poslovanje. Međutim, i dalje postoji

nedostatak adekvatnog nastavnog kadra koji bi se uključio u sam proces razvoja preduzetničkog obrazovanja, tako da je neophodno preduzeti sledeće mere u cilju kontinuiranog razvoja ljudskih resursa: mere za usklađivanje formalnog obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada; razvoj neformalnog obrazovanja za unapređenje veština i znanja; redovno praćenje i predviđanje potreba MSP; kontinuirano obrazovanje i obuka nastavnika za preduzetništvo.

(4) Razvoj elemenata poslovne infrastrukture (industrijski klasteri, poslovni inkubatori, industrijski parkovi/zone i tehnološki parkovi) je od velikog značaja za razvoj MSP. Finansiranje izgradnje i rada poslovne infrastrukture, uglavnom je bilo zasnovano iz sredstava Nacionalnog investicionog plana, bilateralnih donacija, zajmova i kredita međunarodnih finansijskih institucija. Industrijski klasteri, industrijske zone, parkovi i poslovni inkubatori predstavljaju važan stub politike regionalnog razvoja Republike Srbije. MSP u Republici Srbiji ne prepoznaju dovoljno značaj inovacija za unapređenje poslovanja i nedovoljno ulažu u njih. Tek svako sedmo preduzeće sprovodi inovativne aktivnosti, a svako četrnaesto ostvaruje inovativnu saradnju sa nekim drugim privrednim subjektima ili institucijama. Mere koje se preduzimaju u cilju jačanja održivosti i konkurentnosti MSP su: sistemsko uređivanje razvoja poslovne infrastrukture; razvoj poslovne infrastrukture za potrebe regionalnog i lokalnog ekonomskog razvoja; razvoj poslovne infrastrukture namenjene inovativnim MSP; kreiranje novih lanaca vrednosti i povećanje stepena finalizacije proizvoda; podrška zajedničkom nastupu na tržištu.

(5) Stubom unapređenje pristupa novim tržištima obuhvaćene su mere koje se odnose na povećanje broja izvoznika, obima izvoza i kvaliteta izvoznih proizvoda MSP i podršku prilikom identifikacije potencijalnih tržišta za plasiranje proizvoda/usluga, kao izlazak i opstanak na istim. Za domaću privredu povećanje izvoza ima višestruki značaj. Rast izvoza istovremeno dovodi do povećanja privrednog rasta i nacionalnog dohotka, produktivnosti, kao i smanjenja nezaposlenosti. U narednom periodu jedan od prioriteta Vlade predstavlja rast izvoza i izlazak preduzeća iz Republike Srbije na nova tržišta. Sektorska struktura izvoza privrede Republike Srbije i dalje je nepovoljna uz dominaciju proizvoda niže faze prerade. Pored niskog stepena proizvodne specijalizacije za izvoz Republike Srbije karakteristično je da preovlađuje učešće nekoliko velikih važnih proizvodnih sistema (Fiat Automobili Srbija, Naftna industrija Srbije, Hemofarm, Valjaonice bakra i aluminijuma, Gorenje, Tigar Korporacija). Mere koje se ovde sprovode treba da MSP izvoznicima obezbede kvalitetnu podršku, približe izvozne procedure i olakšaju tehničku pripremu izvoza, zatim da unaprede kvalitet i dostupnost informacija o stranim tržištima; olakšaju uspostavljanje kontakta sa potencijalnim stranim poslovnim partnerima; da omoguće usklađivanje sa tehničkim propisima i standardima EU.

(6) U Republici Srbiji ne postoji strategija koja se direktno odnosi na razvoj preduzetništva žena. Činjenica je da žene predstavljaju manjinu i da se suočavaju sa specifičnim ograničenjima zato je bitno obezbediti im neophodnu podršku u svim fazama poslovanja, od započinjanja posla, upravljanja, rasta i razvoja pa do prestanka obavljanja delatnosti. U EU žensko preduzetništvo je prioritet, i brojnim aktivnostima se žene podstiču i motivišu da započnu svoje preduzetničko poslovanje. Vlada Republike Srbije nastoji da obezbedi dobro poslovno okruženje za razvoj ženskog preduzetništva. Zato je potrebno redefinisati postojeće mere gde je to moguće, odnosno uvesti neke nove mere podrške, koje su posebno usmerene ka svakoj od ovih ciljnih grupa, u skladu sa njihovim specifičnim potrebama. kroz razvoj usluga obuka, mentorstva i drugih oblika stručne podrške preduzetnicima neophodno je podržati žensko preduzetništvo, preduzetništvo mladih i socijalno preduzetništvo. Ovde se ističu važne mere kojima će se uspostaviti sistem redovnog praćenja preduzetništva žena, mladih i socijalnog preduzetništva; uključiti podrška ženskom preduzetništvu, preduzetništvu mladih i socijalnom

preduzetništvu u sva državna dokumenta; mere kojima će se uvesti program podrške za MSP namenjene isključivo za žene, mlade, socijalno preduzetništvo, kao i mere pomoću kojih će se vršiti promocija preduzetničkog duha, umrežavanje, primeri dobre prakse.

4. PERSPEKTIVE RASTA I RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI

U savremenim uslovima nesumnjivo je veliki značaj razvoja sektora MSP. Zahvaljujući globalizaciji, sve većoj konkurenciji na tržištu, kao i razvoju informacione tehnologije došlo je do bitnih promena u njihovom poslovnom okruženju. Za sektor MSP je od izuzetne važnosti da se prilagode međunarodnom okruženju. Naime, globalizacija im omogućava da postanu konkurentna na međunarodnom planu, tako što im pruža priliku razvoja, kao i nove mogućnosti za učešće na međunarodnom tržištu. Ista ih, na neki način, motiviše da unaprede svoju konkurentnost, kao i kvalitet svojih proizvoda, i da se tako lakše suoče sa konkurencijom.

MSP sve više moraju da ulažu u obrazovanje, kao i obuke svojih zaposlenih, s obzirom da je jedan od ograničavajućih faktora rasta i razvoja MSP upravo nedostatak kvalifikovanih i visokokvalifikovanih kadrova. Zato se preporučuje postojanje odgovarajuće organizacione kulture, u kojoj je znanje jedna od najbitnijih vrednosti, i uvođenje novog metoda razvoja znanja, a to je e-učenje. Činjenica je da Republika Srbija značajno zaostaje za zemljama EU, kao i SAD u pogledu rasta, razvoja MSP. Kako bi vremenom postala ravnopravni partner na tržištu mora da poveća ulaganja u sistem obrazovanja, kao i u istraživanje i razvoj, kao i da poveća ICT sektor u privrednoj strukturi.

Ključni aspekti relevantni za perspektivu rasta i razvoja sektora MSP [6] proizilaze iz promena u: prirodni konkurencije u svetlu globalizacije, poslovnom okruženju u svetlu razvoja informacione tehnologije, prirodni faktora proizvodnje i strukturi novoostvarene vrednosti, modelu organizovanja preduzeća u smislu kvalitetnih veza radi stvaranja i protoka ideja i kreativnosti, značaju intelektualnog kapitala, kako po njegovom učešću u ukupnom kapitalu, tako i po njegovom doprinosu u stvaranju nove vrednosti, pogledu kompetencija i ulaganja u znanja zaposlenih, pogledu promene ulaganja u istraživanje i razvoj, pogledu privrednih struktura i nastajanja ICT sektora, pogledu ravnomernog regionalnog razvoja.

Perspektive za rast i razvoj u Republici Srbiji postoje i preporuka je da se preduzećima pomogne da pristupe novim tržištima u EU, da povećaju informisanost o istim, da poboljšaju tehničke i upravljačke kvalifikacije, kao i da vrše redovne obuke svojih zaposlenih. Za nesmetani dalji rast i razvoj MSP potrebno je obezbediti stabilno makroekonomsko okruženje, takođe, kreirati i stimulatívno poslovno okruženje, koje vrlo lako može da obezbedi finansijska sredstva, ali i druge vidove podrške sektoru MSP. Pored toga, treba stvoriti povoljnu klimu za strana ulaganja, kao i da se kontinuirano prate inovacije iz informaciono-komunikacionih tehnologija, i da se zapošljavaju visokostručni i kompetentni kadrovi.

5. ZAKLJUČAK

Sektor malih i srednjih preduzeća promoviše privatnu svojinu i preduzetničke veštine, i doprinosi značajnom unapređenju nacionalne konkurentnosti. Prema mišljenju mnogih ekonomista i eksperata, mala i srednja preduzeća su sinonim za privatni sektor, i u figurativnom smislu za preduzetništvo. Njihova komparativna prednost ogleda se u njihovoj fleksibilnosti, kao i u mogućnosti da se vrlo brzo adaptiraju na promene i da zadovolje sve veće zahteve na tržištu, kako domaćem, tako i međunarodnom.

Republika Srbija još uvek zaostaje u odnosu na zemlje EU, što je sasvim razumljivo, ukoliko uzmemo u obzir negativne posledice svetske finansijske i ekonomske krize, koje su se odrazile na poslovanje sektora MSP i na privredu Srbije. Pri tome, od posebnog značaja je i spremnost sektora MSP za brže osvajanje tržišta Evropske Unije, usvajanje potrebnih standarda, kao i smanjivanje razlika u nivou razvijenosti.

MSP su najosetljivija na promene u okruženju i zato se suočavaju sa mnogim problemima (otežana naplata potraživanja, veći rizik i troškovi ulaganja, manji priliv investicija, smanjena spoljna i unutrašnja tražnja, povećan strah od neuspeha, loša kreditna sposobnost...) i upravo su ovi problemi i uticali na njihov znatno slabiji i lošiji položaj na tržištu i na usporavanje dinamike sprovođenja strukturnih reformi, kao i ukupne privredne aktivnosti.

U cilju prevazilaženja pomenutih problema i ograničenja koja postoje tokom razvoja MSP (pravne i administrativne barijere, ograničen pristup finansijskim izvorima, nedostatak resursa neophodnih za poslovanje, otežan pristup važnim informacijama, nedovoljno znanja iz oblasti menadžmenta i nepostojanje adekvatne institucionalne infrastrukture...), kao i usklađivanja sa principima koje definiše EU, Vlada Republike Srbije donosi Strategiju za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine i Akcioni plan za sprovođenje strategije za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za 2015. sa projekcijom za 2016. godinu. Ova Strategija je kompatibilna sa „Evropskom poveljom o malim preduzećima“ (*The European Charter for Small Enterprises*) i „Aktom o malim preduzećima“ (*Small Business Act*).

LITERATURA

- [1] Beraha, I. (2011) Mala i srednja preduzeća kao faktor ekonomskog razvoja i smanjenja nezaposlenosti u Srbiji, *Strani pravni život: teorija, zakonodavstvo, praksa (1)*, Institut za uporedno pravo, Beograd, str. 315-332.
- [2] Vlada Republike Srbije, (2008) *Strategija razvoja konkurentnih i inovativnih malih i srednjih preduzeća za period od 2008. do 2013. godine*, Beograd.
- [3] Bošković, G., Kostadinović, I. (2011) Klasteri malih i srednjih preduzeća – ključ ekonomskog razvoja, *Škola biznisa, (4)*, str. 54-68.
- [4] Ministarstvo privrede, (2017) *Izveštaj o malim i srednjim preduzećima i preduzetništvu za 2016. godinu*, Beograd.
- [5] Vlada Republike Srbije, (2015) *Strategija za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine i Akcioni plan za sprovođenje strategije za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za 2015. sa projekcijom za 2016. godinu*, Beograd.
- [6] Ikić, S., Gudžević, F. (2012) Perspektive za razvoj malih i srednjih preduzeća u Novom Pazaru, *The Scientific Journal for Theory and Practice of Socioeconomic Development 1(2)*, pp. 362-378.